

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr K. Schilder.

Medewerkers: Ds F. A. den Boeft, Helpman; Ds E. T. v. d. Born, Amersfoort; Drs R. H. Bremmer, Zwolle; Ds J. van Bruggen, Assen; Drs D. J. Buwalda, Kampen; Prof. P. Deddens, Kampen; Ds L. Dockes, Hilversum; Ds D. van Dijk, Groningen; Ds J. Francke, Rotterdam; P. Groen, Rotterdam; Prof. B. Holwerda, Kampen; K. v. Huizen, Groningen; A. Janse, Breda; Dr P. Jasperse, Leiden; Ds B. Jongeling, Apeldoorn; Ds H. Knoop, Rotterdam; Ds J. Meester, Haarlemmermeer; Mr J. Meulink, Enschede; Drs H. M. Mulder, Kampen; Dr G. K. Schoep, Den Haag; A. Schilder, Den Haag; Ds H. J. Schilder, Utrecht; Ds J. Smelik, Groningen; Dr H. Smilde, Groningen; Ds J. P. v. d. Stoel, Batavia; D. Stroo, Bussum; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia, Pa, U.S.A.; Prof. C. Veenhof, Kampen; Ds G. Visée, Kampen; Ds C. Vonk, Schiedam; Ds F. de Vries, 's-Gravenhage; Ds D. K. Wielenga, Rotterdam; A. Zijlstra, Groningen.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan: Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 14, Kampen
Adm.-adres: Oosterbaan & Le Comte N.V. — Goes

Postrekening Nummer 406040 ten name van
BUREAU „DE REFORMATIE“ — GOES
Telefoon 2424

Abonnement: f4.— per half jaar bij vooruitbetaling
Voor het Buitenland en Ned. Indië f10.— per jaar
Advertentiën: 10 cent per mm. Losse nummers 20 cent

INHOUD: Hoofdartikel: De betekenis van de vrijmaking voor theologie en leven. 10. — Uit de Schrift: Bewaring (Joh. 17:15, 2 Petr. 2:9). — Kerkelijk leven: Zuidema-Zijlstra over „de plaats van de kerk“: conflictie tegen confessie. — Verheerlijking van de vrijmaking?, 4. — Theol. Hoogeschool-dag 1950. — Van Biblia en een nieuwe

Thèkè. — Legende. — Het moet wel. — Antwoord dr J. Hoek. — Heeft uw kleine Pietje nog de mazelen? — Opv. en Onderwijs: Ouders, uw kinderen!, 4. — Pol. en Soc. leven: Voortgang van de sociale revolutie in onzen tijd, 1. — Groninger Brieven. — Perschoouw. — Kerknieuws.

Maar dr Dijk heeft Bos hier niet nauwkeurig gelezen. Bos zegt niet, dat in art. 27 van de onzichtbare kerk sprake is, zoals dr Dijk suggereert, maar hij zegt, dat de belijdenis hier handelt over inwendige genadegaven. „Die inwendige genadegaven kan men niet zien, en daarom kan men dat de onzichtbare zijde der vergaderden of der Kerk noemen“⁷²). Zoo ziet men, hoe de werkelijk diep ingrijpende kritiek van de zijde van de oude A-theologen, om een uitdrukking van de schrijvers van Rendom 1905 te gebruiken, werd ter zijde geschoven met een nietszeggende opmerking.

Dr Bulzer legt in zijn gravamen K. Dijk ook 't vuur na aan de schenen. Hij wijst op de uitdrukking uit art. 27: hoewel zij somwijlen een tijd lang zeer klein en als tot niet schijnt gekomen te zijn in de oogen der menschen — dat kan toch alleen van de zichtbare Kerk gezegd worden?

Dr Dijk is inderdaad door deze opmerking in 't nauw gebracht. Hij antwoordt: „Hier moet worden toegegeven, dat de opsteller een oogenblik denkt aan hetgeen wij van de Kerk zien, want dat kan, als in de dagen van Elia zeer klein zijn, maar uit dit enkele tusschen gevoegde woord, volgt alteminst, dat de Confessie in dit gansche artikel de Ecclesia visibilis op het oog zou hebben“⁷³). Het is duidelijk, dat zoo toch niet kan weggeredeneerd worden, dat de belijdenis ook in artikel 27 wel duidelijk concrete kerkvergadering van Christus op het oog heeft en niet het vaag-speculatieve onzichtbare lichaam van Christus.

R. H. BREMMER.

⁷²) Geciteerd bij K. Dijk, a.h.w., pag. 20.
⁷³) t.a.p.

UIT DE SCHRIFT

BEWARING

..... dat Gij hen bewaart van den booze.
Joh. 17:15.

De Heere weet..... de onrechtvaardigen te bewaren.....
2 Petr. 2:9.

Wij spreken vaak over bewaring. En we denken dan meestal: dat is louter en alleen een vriendelijke daad. Is dat zoo?

De apostel Petrus gebruikt in 2 Petr. 2:9 een grieksch woord: terein; afgeleid daarvan is: terése, bewaring.

Dit woord nu kan men aantreffen in meer dan één betekenis:

a) zorgen, dat iets of iemand niet onttrokken wordt aan de geldende rechtsverbanden;

b) zorgen, dat iets of iemand niet onttrokken wordt aan de mogelijkheid tot bereiking van een gesteld doel (hetgeen dan ook kan zijn: het „halen“ van een bepaald tijdstip). Hem „in reserve houden“ (Westcott Hort).

De eerste betekenis (a) treft men aan in b.v. ons eigen woord: Huis van Bewaring. Dat is een plaats waar men in oorlogstijd ook wel zeer ordentelijke menschen opborg; maar men dacht er dan niet aan hun moede „zijk“ allervriendelijkst in cultuur te brengen; 'n „goede vaderlander“ en 'n „leelijke boef“ werden in bezettingsdagen precies gelijk behandeld; evenals later een „landverrader“ en een „boef“. Maar het is er in dat Huis-van-Bewaring om te doen, dat zij, die erheen gebracht werden, hun positie in den (al of niet reëlen) rechtsstaat niet kunnen veranderen, evenmin als hun gebondenheid aan de hen bepalende macht; het gaat erom, dat zij worden „opgespaard“ voor een toekomst, zoals „voor hen“ zal geregeld worden „door“ wie hen in de macht hebben.

De betekenis van de vrijmaking voor theologie en leven (X)

HOOFDARTIKEL

6. PLURIFORMITEIT EN CONFESSIE

We raken hier het kardinale punt. Is de leer van de z.g. pluriformiteit te verbinden met de Gereformeerde belijdenis? Kunnen wij zeggen, dat iemand, die voor zichzelf de pluriformiteit aanvaardt, „staat op den grondslag van de drie Formulieren“?

Kuyper was op dit punt eerlijk. Zoals wij zagen erkende hij, dat er een kloof gaapte tusschen de confessie en de leer der pluriformiteit. Maar niet iedereen is daarvan overtuigd. Hier ligt een diep ingrijpende kwestie. De Gereformeerde Kerken zeggen immers te belijden de drie Formulieren van Eenigheid. Maar juist op zoo'n belangrijk punt als dat van de kerk, is er een sterke confessionele onklarheid. Omstreeks 1920 is er een poging gedaan opheldering te brengen. Dr Bulzer, die de leer van de pluriformiteit aanhing, diende op grond daarvan een gravamen in tegen art. 29 van de N.G.B., dat immers spreekt van de ware en de valse kerk. De synode heeft dat gravamen afgewezen, omdat zij van meening was, dat de belijdenis zich wel verdraagt met de leer der pluriformiteit.

Dr K. Dijk heeft toen een poging gedaan deze uitspraak wetenschappelijk te fundeeren. Hij heeft voor de Gereformeerde predikantenconferentie een referaat gehouden, dat uitgegeven is onder den titel: Buiten de Kerk geen Zaligheid, Artikel 27 tot 29 der Nederlandsche Geloofsbelijdenis. Het is van belang dit referaat vandaag opnieuw te overwegen. Daarin immers vindt ge alle argumenten bijeen, die de aanhangers van de leer der pluriformiteit hebben aangevoerd om deze theorie te kunnen blijven combineeren met het aanvaarden van de belijdenis. Het referaat is bovendien verschenen vóór Schilder zijn aanvallen op de pluriformiteit begon en geeft dus een zekere afsluiting van het debat, tot het opkomen van de nieuwere reformatische strooming. Het geschrift is voorts een typisch specimen van het z.g. „interpreteeren“ van de belijdenis, waardoor, met handhaving van den tekst van de belijdenis, er een geheel anderen inhoud in wordt gelegd.

Dr Dijk bespreekt in dit geschrift eerst art. 27 van de belijdenis en natuurlijk komt onmiddellijk de kwestie naar voren, over welke kerk art. 27 spreekt. Is die dezelfde als in de art. 28, 29 en 30, of heeft de belijdenis hier een andere kerk op het oog? Gaat het in art. 27 over de onzichtbare kerk naar Kuyperiaansch model en pas later over de zichtbare geïnstitueerde kerk? Het is interessant den gang van het betoog te volgen.

Dr Dijk meent, dat art. 27 niet handelt over de geïnstitueerde kerk. „Van dit instituut kan immers niet gezegd: Deze kerk is geweest van den beginne der wereld af en zal zijn tot het einde toe, evenmin: ook mede is deze heilige kerk niet gelegen, gebonden, of bepaald in een zekere plaats..... maar zij is verspreid en verstrooid door de geheele wereld, terwijl de eenheid waarvan hier sprake is, geen institutionele of confessionele eenheid is, maar aldus omschreven

wordt: nochtans tezamen gevoegd en vereenigd zijnde met hart en wil in eenzelfde Geest, door de kracht des geloofs“⁷⁴).

Waar spreekt dit artikel dan over? Dijk zegt: „Op die vraag geven de uitdrukkingen eenig en katholiek, heilige vergadering, ware vergadering der Christgeloofigen enz. het antwoord, want deze wijzen alle op de eene Christelijke kerk als lichaam van Christus, als den tempel des Heeren, als de bruid van Christus, als de Gesamtheit aller geloovigen, die zich over het rond der aarde verspreidt“⁷⁵).

Het is duidelijk, wat dr Dijk wil. Art. 27 zou handelen over het onzichtbare lichaam van Christus, dat gedacht wordt als het geheel van de uitverkorenen, los van en als het ware achter de concrete geïnstitueerde kerken te denken.

Maar dr Dijk weet wel, dat hier de Achillespees ligt van zijn gansche constructie. En er was althans één dogmaticus in zijn dagen, die deze constructie doorzag. In noot 66 geeft Dijk ook blijk, dat hij dezen stillen opponent kent. Hij verwijst hier naar een reeds eerder door hem vermeld gevoelen van T. Bos in diens Negen Dogmatische Onderwerpen, waarin deze kritiek oefent op het hanteeren van het begrip „lichaam van Christus“. Het citaat is te mooi om het hier niet in zijn geheel over te nemen.

„Wij moeten“, zegt T. Bos, „wanneer wij in de taal der belijdenis spreken, niet redeneeren over het zoogenaamde mystieke Lichaam van Christus. Van dat mystieke Lichaam van Christus kan niet gezegd worden, dat er daarin onder de goeden hypocrieten of geveinsden vermengd zijn. Van dat mystieke Lichaam van Christus kan ook niet gezegd, dat het uit het gansche menschelijke geslacht wordt vergaderd, „van den beginne der wereld af“. Dat zoogenaamde mystieke Lichaam van Christus moet van eeuwigheid zijn, en onvermengd, zonder geveinsden er onder. Over zoo iets wordt in onze Belijdenisgeschriften niet gehandeld. Er wordt gehandeld over de algemeene christelijke Kerk“⁷⁶). K. Dijk vermeldt deze meening van Bos, zonder er echter diep op in te gaan. Dat is jammer, want Bos treft hier het kuyperiaansche kerkbegrip in het hart. Hij heeft scherp gezien, dat Kuyper de kerk verlegt van het concrete vergaderen van Christus in den tijd naar het speculatief in de eeuwigheid gestelde Lichaam van Christus.

Dr Dijk doet deze diepingrijpende opmerking van T. Bos af met de opmerking: „Wij spreken hier niet over het gevoelen van Ds Bos, dat n.l. van het mystieke lichaam van Christus niet gehandeld wordt. Dit dogmatisch geschrift is voor ons onderwerp van minder belang, daar ds Bos erkent, dat hier de Ecclesia invisibilis (onzichtbare kerk) bedoeld wordt“⁷⁷).

⁷⁴) Dr K. Dijk, Buiten de Kerk geen zaligheid, pag. 21.

⁷⁵) t.a.p.

⁷⁶) A.h.w., pag. 20.

⁷⁷) A.h.w., in noot 66.